

Материалы международной научно-практической конференции, посвященной 130-летию С. Сейфуллина = С. Сейфуллиннің 130 жылдығына арналған халықаралық ғылыми-практикалық конференциясының материалдары. - 2024. – Б.ІІІ. - Б. 195-197.

ӘОЖ 347.214.22

ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫНДАҒЫ ЖЕР РЕСУРСТАРЫН БАСҚАРУ

*Дали А., 4 курс студенті,
С.Сейфуллин атындағы Қазақ агротехникалық зерттеу университеті,
Астана қ.*

Қазақстан Республикасының жер заңнамасы негізінде жер ресурстарын басқару Үкіметтің, облыстық, қалалық және ауылдық атқарушы органдардың құзыретіне жатады. Үкімет жерді пайдалану және қорғау бойынша мемлекеттік саясатты әзірлейді және бекітеді, жер учаскелерін беру және алып қою тәртібін анықтайды, жер мониторингін жүргізеді. Жер ресурстарын басқару агенттігі жер қатынастарын реттеу, жерді пайдалануды бақылау, жер кадастры мен мониторингті ұйымдастыруға жауапты. Жер ресурстарын тиімді пайдалану нарықтық экономика жағдайында маңызды құқықтық, экономикалық және техникалық іс-шараларды қамтиды.

Қазақстан Республикасының жер заңнамасына (Жер туралы заң және т.б.) сәйкес, жер ресурстарын басқару Қазақстан Республикасының Үкіметінің, облыстық, қалалық, кенттік, ауылдық және ауылдық атқарушы органдардың айрықша құзыретіне жатады [1].

Қазақстан Республикасы Үкіметінің қарауына келесі мәселелер кіреді:

- республика жер қорын пайдалану және қорғау саласындағы негізгі бағыттарды әзірлеу;
- жерді ұтымды пайдалану, топырақ құнарлылығын сақтау және арттыру, жер ресурстарын қорғау жөніндегі мемлекеттік бағдарламаларды әзірлеу және Қазақстан Республикасының Президентіне бекітуге ұсыну - қоршаған ортаны қорғау шараларымен бірлесіп;
- қорықтар мен ұлттық парктер құру және кеңейту, халықаралық міндеттемелерді орындау және жерді қорғаныс қажеттіліктеріне пайдалану жағдайларында барлық санаттағы жерлерден жер учаскелерін беру және алып қою;
- жер беру тәртібін анықтау;
- меншік құқығы мен жер пайдалану құқығына арналған құжаттардың нысандарын бекіту;
- мемлекетпен жеке меншікке берілген немесе мемлекет және мемлекеттік жер пайдаланушылар жалға берген жер учаскелері үшін базалық төлем ставкаларын белгілеу;
- мемлекет жеке меншікке берген жер учаскелерінің бағалау құнын анықтау тәртібін белгілеу, егер заң актісімен өзгеше көзделмесе;

- Қазақстан Республикасы Үкіметімен бекітілген қалалардың бас жоспарларына сәйкес қалалардың шекараларын бекіту және өзгерту, сондай-ақ қалалар айналасындағы табиғи аумақтарды белгілеу және өзгерту;

- ерекше қорғалатын табиғи аумақтарға жерлерді жатқызу және олар үшін жерлерді резервтеуге арналған тәртіпті бекіту, республикалық және халықаралық маңызы бар ерекше қорғалатын табиғи аумақтардың тізімін бекіту;

- жерге орналастыру, мемлекеттік жер кадастры және жер мониторингін жүргізу тәртібін бекіту;

- жерді пайдалану мен қорғауды мемлекеттік бақылауды жүзеге асыру тәртібін белгілеу.

Тек Қазақстан Республикасы Үкіметі ғана шешетін мәселелер республика аумағында жер қатынастары саласындағы бірыңғай мемлекеттік саясатты жүргізуге мүмкіндік береді.

Жер ресурстарын басқару жөніндегі орталық уәкілетті органның (Қазақстан Республикасы Жер ресурстарын басқару агенттігі) құзыретіне кең ауқымды мәселелер берілген [2, 3]. Орталық уәкілетті орган мен оның жергілікті органдарының қарауына мыналар кіреді:

- жер ресурстарын басқару және жер қатынастарын реттеу саласында бірыңғай мемлекеттік саясатты жүргізу;

- жерді пайдалану мен қорғауды мемлекеттік бақылауды жүзеге асыру;

- жерге орналастыруды, мемлекеттік кадастрды және жер мониторингін ұйымдастыру;

- жер қатынастары саласында мемлекеттің мүдделерін қорғау;

- зонирлеу негізінде жерді пайдалану мен жоспарлау және болжауды ұйымдастыру;

- жер учаскелерінің шекараларын белгілеу және тиісті құжаттарды рәсімдеу;

- жерге орналастыру жұмыстарын жүргізуге лицензия беру;

- мемлекет тарапынан жеке меншікке сатылатын немесе жер пайдалану үшін берілетін нақты жер учаскелерінің бағалау құнын анықтау;

- жерлерді зонирлеу жұмыстарын ұйымдастыру;

- жер учаскелерінің бөлінуі немесе бөлінбеуін анықтау;

- пайдаланылмайтын немесе заңнаманы бұза отырып пайдаланылатын жерлерді анықтау және анықталған кемшіліктерді жою бойынша шаралар қабылдау;

- жерді пайдалану және қорғау мәселелеріне қатысты республикалық, облыстық, аудандық бағдарламалар, схемалар, жобалар бойынша сараптама жүргізу;

- жер заңнамасын немесе жерді пайдалану тәртібін бұза отырып жүргізіліп жатқан құрылыс, кен орындарын игеру, нысандарды пайдалану, геологиялық барлау және басқа да жұмыстарды тоқтату, сондай-ақ сараптамадан өтпеген немесе теріс қорытынды алған жобалар бойынша жұмыстарды тоқтату.

Қазақстан Республикасы Үкіметі мен уәкілетті органның құзыретіне жататын аталған мәселелерді шешу үшін іздестіру және жобалау жұмыстары, жерді бағалау және басқа да іс-шаралар жүзеге асырылуы қажет. Бұл жерге орналастыру, мемлекеттік жер кадастры және жер мониторингін жүргізу, сондай-ақ жерді пайдалану мен қорғауды мемлекеттік бақылау арқылы жүзеге асырылады [4, 5].

Осылайша, нарықтық экономика жағдайында жер ресурстарын басқару * жер қатынастарын реттеуге, жер нарығын қалыптастыруға, жер реформасын жүзеге асыру барысында жерді тиімді пайдалануды ұйымдастыру мен қамтамасыз етуге бағытталған құқықтық, экономикалық және ұйымдастырушылық-техникалық іс-шаралар жүйесі болып табылады. Бұл жер ресурстарын зерттеу және картографиялау, мемлекеттік жер кадастры мен жер мониторингін жүргізу, жерге орналастыру процестері, жерді ұтымды пайдалану бойынша болжау және жобалау, жерді тиімді пайдалануды экономикалық ынталандыру шараларын - жерге төлем енгізу арқылы жүзеге асыруды қамтиды.

Жетекшісі аға оқытушы Жанбусинова М.Х.

Әдебиеттер тізімі

- 1 Қазақстан Республикасының Жер кодексі (Жер кодексі, 2003 ж.) – жер ресурстарын басқару бойынша негізгі заңнамалық акт.
-URL: https://online.zakon.kz/Document/?doc_id=1040583
- 2 Қасымов, ҚЖ. (2018). Қазақстандағы жер қатынастарының құқықтық реттелуі. Алматы: Жеті жарғы.
-URL: <https://lib.kaznu.kz/index.php/record/view?id=23157>
- 3 Нұрпейісов, АС. (2020). Жер ресурстарын тиімді басқару: экономикалық және құқықтық аспектілер. Астана: Фолиант.
-URL: <https://lib.kaznu.kz/index.php/record/view?id=25034>
- 4 Махмұтова, РҚ. (2019). Жер ресурстарын басқарудағы мемлекеттік саясат және оның дамуы. *ҚазҰУ Хабаршысы*.
- 5 Исмағұлов, ТМ. (2021). Қазақстандағы жер реформаларының экономикалық тиімділігі. *Экономикалық зерттеулер журналы*.